

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

ORGANIZATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Під час будь-якої кризової ситуації, як пандемія, війна чи стихійне лихо, змішане навчання може задовольнити академічні потреби здобувачів освіти в їх праві на неперервну та якісну освіту. Авторами в статті аналізується поняття «змішане навчання», роль інформаційно-комунікаційних технологій в організації освітнього процесу в коледжах. Проведено аналіз наукової літератури та досліджень, що дозволило отримати достовірні результати та обрати найоптимальніші варіанти для організації освітнього процесу. Приведено кількість статей за датою їх появи в пошуковій системі Google Scholar, що дало підстави стверджувати про поширеність запитів та робіт на тему змішаного навчання. Авторами встановлено, що змішані методики навчання виявилися одними з найпопулярніших технологій сьогодні, особливо враховуючи війну в Україні. Описані основні аспекти для ефективного впровадження змішаного навчання для майбутніх фахівців – вчителів початкових класів; описана дидактична складова та зазначено, що вона має бути продумана від мети до результату. Ще однією метою статті було з'ясувати переваги змішаного навчання в Україні, адже освіта 21-го століття вимагає персоналізованого, адаптивного викладання, яке трансформує всю систему освіти від традиційного очного навчання до технологічно незалежного режиму, де основний акцент буде зроблено на розвитку потенціалу та творчості здобувачів освіти. Встановлено основні компетентності, якими повинен володіти майбутній вчитель початкових класів для проведення ефективної діяльності в умовах змішаного середовища. Авторами зазначено, що реалізація змішаного навчання в фаховому коледжі КЗВО «Луцький педагогічний коледж» передбачає використання різноманітних типів цифрових ресурсів для організації освітньої діяльності в процесі викладання для майбутніх вчителів початкових класів.

Ключові слова: змішане навчання, освітній процес, майбутні фахівці, вчитель початкових класів.

During any crisis situation, such as a pandemic, war, or natural disaster, blended learning can meet the academic needs of students in their right to continuous and quality education. The article analyzes the concept of «blended learning» and the role of information and communication technologies in organizing the educational process in colleges. The analysis of scientific literature and research has been carried out, which allowed to obtain reliable results and choose the most optimal options for organizing the educational process. The number of articles is given by the date of their appearance in the Google Scholar search engine, which gave grounds to assert the prevalence of requests and works on the topic of blended learning. The authors have found that blended learning methods have proven to be one of the most popular technologies today, especially given the war in Ukraine. The main aspects for the effective implementation of blended learning for future primary school teachers are described; the didactic component is described and it is noted that it should be thought out from the goal to the result. Another goal of the article was to find out the benefits of blended learning in Ukraine, as 21st century education requires personalized, adaptive teaching that transforms the entire education system from traditional face-to-face learning to a technology-independent mode, where the main emphasis will be on developing the potential and creativity of students. The main competencies that a future primary school teacher should have to be effective in a mixed environment are identified. The authors note that the implementation of blended learning in the professional college of the Lutsk Pedagogical College involves the use of various types of digital resources for organizing educational activities in the teaching process for future primary school teachers.

Key words: blended learning, educational process, future specialists, primary school teacher.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.1.7>

Антонюк Н.А.,

канд. пед. наук,
викладач циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки та психології
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Савчук С.В.,

викладач циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки, психології
та методик фахового коледжу
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Пушкар Н.С.,

народний вчитель України,
викладач циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки та психології
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Постановка проблеми у загальному вигляді.

30 січня 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оголосила надзвичайну ситуацію у сфері охорони здоров'я, що мала міжнародне значення, а 11 березня 2020 року ВООЗ оголосила COVID-19 глобальною пандемією. Ця глобальна пандемія викликала зміни в освіті, що призвело до пошуків нових форм та методик організацій навчання. Звісно, освітній процес в коледжах України також динамічно та кардинально змінився. Використання технологій змішаного навчання стало актуальним та ефективним, в порівнянні з дистанційним, чому, безумовно сприяв розвиток ІКТ, хмарних сервісів та набутих цифрових компетентностей. Адже майбутні фахівці повинні бути

здатними вільно й активно мислити, самостійно генерувати та втілювати нові ідеї та освітні технології, моделювати освітній процес та розвивати свої ІКТ компетентності. Авторами в статті розглядаються особливості освітнього процесу для здобувачів освіти – майбутніх вчителів початкових класів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Підґрунтя для впровадження своїх практик у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців надав великий арсенал зарубіжних та українських досліджень щодо теорії й практики змішаного навчання (B. Allan, J. Bersin, J. Carman, D. Garrison, N. Vaughan, O. Спірін, К. Осадча, Г. Ткачук, Н. Морзе та ін.) Особливості вдосконалення організації

освітньої діяльності відображені в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, М. Данилова, Л. Карташової, В. Бикова, А. Квятковської, О. Овчарук, Г. Ткачук, Б. Єсипова, К. Бугайчука, В. Кухаренко, І. Лернера, С. Сисоєвої, Є. Смирнової-Трибульської та ін. Аналіз наукових публікацій останніх років свідчить про зростання використання технологій електронного, дистанційного, цифрового, мобільного, змішаного навчання у закладах вищої та передвищої освіти.

Метою статті є аналіз наявних теоретичних досліджень та практик змішаного навчання; аналіз досвіду авторів щодо впровадження у освітній процес гнучких та інформативних методів подачі навчального матеріалу та поточного контролю знань під час змішаного навчання майбутніх фахівців вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Актуальність теми дослідження зумовлена соціальною, політичною, економічною, гуманітарною кризою в Україні на тлі зовнішніх та внутрішніх викликів, що спричинили зміни в освітніх тенденціях. Підготовка майбутніх висококваліфікованих учителів сучасної української школи є одним із ключових пріоритетів освітньої державної політики, визначених Законами України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), Концепцією «Нова українська школа» (2016 р.). Отримання оновлених знань, форми їх здобуття є основою для розвитку інформаційного суспільства, запровадження концепцій забезпечення якості вищої освіти; «навчання протягом життя» [8].

Науковець К. Бугайчук пропонує під змішаним навчанням розуміти цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок, що здійснюється освітніми установами різного типу в рамках формальної освіти, частина якого реалізується у віддаленому режимі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій і технічних засобів навчання, які використовуються для зберігання і доставки навчального матеріалу, реалізації контрольних заходів, організації взаємодії між суб'єктами освітнього процесу (консультації, обговорення) та під час якого здійснюється самоконтроль учня (студента) за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання [5]. Існує ще багато визначень змішаного навчання, таких як гібридне, комбіноване, інтеграційне. Змішане навчання як термін розпочав масово використовуватись в методах навчання після виходу у світ книги Бонка і Грема «Довідник змішаного навчання» [1].

Проаналізувавши статті за датою їх появи в пошуковій системі Google Scholar можна

стверджувати, що їх кількість на тему змішаного навчання збільшується з часу появи самої пошукової системи. Так за період з 2016 по 2018 рр. включно – 12 600 статей, а з 2019 по 2022 – 22 760 статей (табл. 1).

Тобто, можна стверджувати, що змішані підходи до навчання виявилися чи не одними з найпопулярніших технологій сьогодення, особливо враховуючи кризову ситуацію – війну, розпочату російською федерацією в лютому 2022 року.

Педагогічні можливості змішаної форми навчання базуються на використанні цифрових ресурсів у навчальному процесі, а це означає, що навчальний час не обмежується уроком або навчальним днем; навчальний процес виходить за межі класу чи навіть школи; він стає більш адаптивним та персоналізованим за рахунок використання тих методів і навчальних матеріалів, які найкраще задовольняють пізнавальні потреби учнів; допускаються варіації стосовно темпу виконання завдань задля відпрацювання певних навичок та якісного засвоєння навчального змісту [8].

Як стверджує Т. Долгова: «невід'ємною складовою змішаного навчання є використання цифрових освітніх ресурсів, які набувають абсолютно нових дидактичних властивостей: різноманіття форм подання навчального контенту та мультимедійності; надлишковості, різноманітності і, як наслідок, варіативності; інтерактивності; гнучкості та адаптивності [6].

Науковці [2] виділяють три різні рівні змішаного навчання залежно від того, наскільки центральною є роль етапів онлайн-роботи в класі:

- онлайн-пропозиції служать факультативними доповненнями або поглибленим вивченням викладання в класі (наприклад, додаткові матеріали для читання для завантаження, довільні навчальні завдання та онлайн-тести). Очні заняття не обов'язково пов'язані з діяльністю в Інтернеті.

- онлайн-етапи служать необхідною підготовкою або продовженням очного навчання (наприклад, опрацювання матеріалу для читання та навчальних завдань, обмін документами). Очні дії пов'язані з онлайн-роботою (наприклад, презентація результатів, обговорення та зворотній зв'язок, підготовка наступної онлайн-фази).

- онлайн-навчання служить безперервним супроводом до всіх незалежних і контрольованих навчальних дій (наприклад, електронні щоденники, соціальні мережі, вікі-проекти). Під час навчання в класі та на етапі онлайн працюють над тими самими головними завданнями (наприклад,

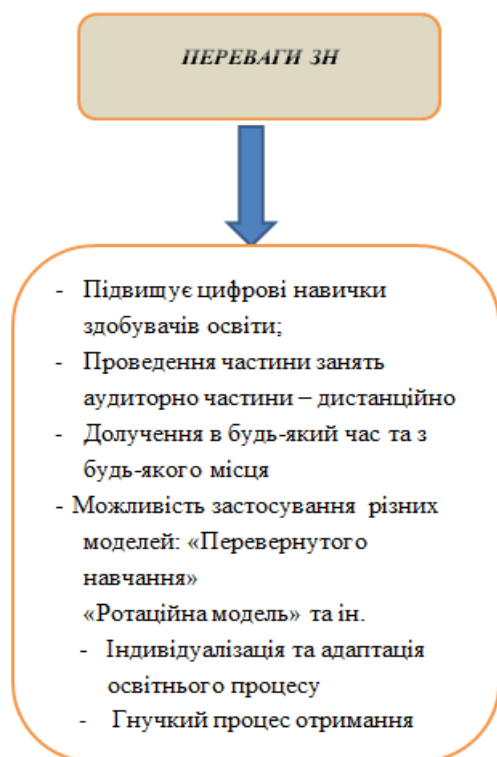
Таблиця 1

Період	Кількість статей	Відсоток від загальної кількості в системі
2016 по 2018	12 600	42%
2019 по 2022	22 760	58%

гнучка робота в групах за кейсами та проектами; вчителі онлайн і особисті тренери).

На думку авторів, змішане навчання надає можливість використання переваг традиційного та дистанційного навчання саме із застосуванням цифрових технологій та хмарних сервісів, насамперед, створення комфортного освітнього середовища для навчання, в якому викладачі та здобувачі освіти зможуть ефективно здійснювати процес викладання й учіння. Організація змішаного навчання вимагає визначення конкретних цілей, завдань курсу, потреби, обсяги матеріальних та інтелектуальних завдань. Викладач перед початком навчання повинен спланувати курс, володіти певними стратегіями онлайн викладання; встановити чіткий розклад відвідування очних та онлайн занять для здобувачів освіти.

Проаналізувавши роботи авторів, які цікавились змішаним навчанням в закладах освіти – Л. Карташової, Н. Болюбаш, О. Овчарук, К. Осадчої, В. Кухаренка, Н. Гуциної, Ю. Тріуса, О. Спіріна та ін. можна виділити основні переваги змішаного навчання подане на рис. 1.

Рис. 1. Переваги змішаного навчання

Основними аспектами ефективного впровадження змішаного навчання для майбутніх фахівців – вчителів початкових класів, автори вважають наступні:

- Створення якісно нового інформаційно-освітнього середовища, який сприятиме розвитку фахових компетентностей майбутніх вчителів початкових класів.

- Впровадження онлайн інтерактивних вправ, ігрових вправ; вимоги щодо оцінювання освітньої діяльності здобувачів освіти; забезпечення координатії всіх елементів курсу.

- Зміна навчально-методичного забезпечення освітнього процесу; постійний менеджмент та моніторинг успішності освітньої діяльності здобувачів освіти

- Формування ІКТ грамотності майбутнього фахівця.

Автори зазначають, що під час проведення занять в умовах змішаного навчання з майбутніми вчителями початкових класів, дидактична складова має бути продумана від мети до результату:

- Проведення аналізу компетентностей, які мають бути сформовані на виході.

- Формулювання конкретного завдання на певному відрізку процесу навчання.

- Реалізація в процесі навчання різних форм, методів, моделей.

- Контроль етапів навчання має включати різноманітні варіанти оцінювання навчальних досягнень.

- Матеріали повинні бути добре структурованим, з коментарями, вставками та посиланнями на різні джерела. Можуть містити пояснення, інструкції, довідкові матеріали, тести самоперевірки, форми зворотного зв'язку тощо.

Важливим є акцентування основних компетентностей, якими повинен володіти майбутній учитель для проведення ефективною діяльністю в умовах змішаного середовища [3]. Зазначені компетентності згруповано в чотири блоки:

- Стиль мислення (mindsets): включає пріоритетні цінності й переконання, які управляють процесами мислення, поведінкою, діями особистості та пов'язані з цілями навчальних змін, завдань у змішаній навчальній діяльності. Віднесено такі компетентності, як нове бачення викладання й навчання, орієнтація на зміни та вдосконалення.

- Особистісні якості (qualities): особистісні риси характеру й моделі поведінки, які допомагають викладачеві здійснити перехід до нових методів навчання та викладання. До таких компетентностей можемо віднести гнучкість, мобільність, цілеспрямованість, далекоглядність, рішучість, бажання до подальшого самовдосконалення тощо.

- Адаптаційні вміння (adaptive skills): комплексні вміння, які допомагають викладачам співпрацювати, розв'язувати нові завдання та знаходити конструктивні рішення, імплементувати інновації в освітній процес. Виокремлено такі компетентності: постійне самовдосконалення та інновація, спілкування.

- Технічні вміння (technical skills): оцінювання навчання, управління навчанням не тільки всієї групи, але й кожного, організація індивідуальних

форм навчання з поєднанням роботи в малих і великих групах, вміння застосовувати різні навчальні засоби, методики, онлайн та офлайн ресурси, вміння динамічного поєднання засобів навчання та адміністрування. Виділено такі компетентності: інформаційний досвід, навчальні стратегії, володіння досвідом змішаної навчальної діяльності, навчальні інструменти або обладнання.

Автори зазначають, що реалізація змішаного навчання в фаховому коледжі КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради передбачає використання різноманітних типів цифрових ресурсів: інструментів для планування навчальної діяльності (електронних журналів, органайзерів); інструментів для комунікації та зворотного зв'язку (Edmodo, Hangouts, ZOOM, Google Meet тощо); інструментів для створення навчального контенту (дошка Padlet, Educreations, тестові системи Quizlet, QuizWhizzer, платформа Kahoot тощо), інструментів для створення віртуальних класів (Google Class, Moodle тощо).

Висновки. Змішане навчання дає змогу розширити освітні можливості здобувачів освіти за рахунок збільшення доступності і гнучкості освіти, врахування їх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму освоєння навчального матеріалу; стимулювати формування активної позиції здобувачів освіти; підвищити їх мотивацію, соціальну активність. При плануванні освітнього процесу варто звертати увагу на розробку нових навчальних планів; особливу увагу приділяти посиленню професійно-практичної складової підготовки фахівця. Вивчення потреб і активів для змішаного навчання є необхідним для визначення напрямів та змісту підвищення кваліфікації викладачів,

розвитку їх професіоналізму при плануванні освітньої діяльності в роботі з майбутніми вчителями початкових класів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bonk C. J., Graham C. R. The handbook of blended learning environments: global perspectives, local designs. San Francisco: Jossey-Bass, Pfeiffer. 2006.
2. Petko D., Uhlemann A. Büeler U. Blended learning in der Ausbildung von Lehrpersonen. *Beiträge zur Lehrerbildung*. 2009. No 27(2). P. 188–194
3. Shivam R. Implementation of Blended Learning in Classroom: A review paper. *International Journal of Scientific and Research Publications*. 2015. 5 (11), 369–372.
4. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти, *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта*. 2020. Вип.1. С. 27–36. doi:10.35387/ucj.1(1).2020.27-36.
5. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. Інформаційні технології і засоби навчання: Київ. 2016. Вип. 4. С. 1-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_54_4_3 (дата звернення: 18.01.2023).
6. Долгова Т. В. Змішане навчання – інновація XXI століття. Інтерактивна освіта. Інформаційно-громадська освіта журнал. Режим доступу: <https://interactiv.su/201712/31/%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%D0%B/>
7. Ткачук Г. Теоретичні аспекти та стан впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти України. *European vector of Ukraine and Republic of Poland*. 2018 Вип. 1. С. 465-485.
8. Чернякова Ж. Характеристика змішаного навчання в умовах інформатизації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 10 (104)